

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Toviariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Toviariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 8 K
pol leta 4 „
četrt leta 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Toviariša v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poština hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Vabilo

na

III. redni občni zbor

„Učiteljske tiskarne“ v Ljubljani
registrirane zadruga z omejenim jamstvom
ki bo

dne 7. aprila 1909 ob pol 11. do-
poldne v Ljubljani, Gradišče št. 4.

□

DNEVNI RED:

- I. Poročilo upravnega sveta o združnem poslovanju.
- II. Poročilo upravnega sveta o računskem zaključku za leto 1908.
- III. Poročilo nadzorstva o računskem zaključku in poslovanju upravnega sveta.
- IV. Predlog upravnega sveta glede razdelitve čistega dobička.
- V. Volitev v upravni svet.
- VI. Volitev v nadzorstvo.
- VII. Slučajnosti.

Za upravni svet:

Luka Jelenc
predsednik.

Karel Wider
član upr. sveta.

Kranjska politika in učiteljstvo.

(Konec.)

Nedavno sem v „Domoljubu“ bral tudi, da država nima nobene pravice do odgoje in šol, oboje se mora državi iztrgati iz rok. Sedanjí šolski zakon je brezverski in krivičen. Komu naj sedaj človek verjame? Mi smo prisegli zvesto izpolnjevati svoje stanovske dolžnosti po sedanjem šol. zakonu in tako tudi po svojih skromnih močeh delamo. Sedaj nam pje jasno, čemu nam vedno meče klerikalizem brez-

verstvo pred oči in nas kot take črni pred narodom. Mi smo na večne čase zapisani vragu in večnemu pogubljenju, ker lepo učimo, zvesto izpolnjujemo svoje stanovske dolžnosti, delamo in živimo v zgleđ mladine itd. — pa vse to ni nič, ker država nima pravice do odgoje in šolstva, marveč sam klerikalizem. „Domoljub“ trdi tako, mora biti že res, saj nikdar ne zlaže, obrekovati pa že tako ne sme katoliški list, to je izključeno. Kaj bo z nami? Zmeraj nas ima v žehtí, pa nobeden se noče poboljšati, marveč se več ed njih gredzrne zapeljivati narazsodne in nesavedne kmete k nepokorščini.

Pred več leti sta oba imenovana lista neprestano pisala, da je vera v nevarnosti, vedno je bila na vrsti brezverska šola, brezversko liberalno učiteljstvo, in brezverstvo povsod. . . No, sedaj je naš klerikalizem prišel do korita in je pozabil na brezverstvo. Že 40 let poučuje brezversko učiteljstvo po brezverskem šol. zakonu, a naš narod je še vedno veren, tako da je klerikalizem sedaj iz polnega korita, pa nobenemu drugemu niesar ne privoščí. Ali ni čudno to brezverstvo?

Zmotil sem se; še se bere tupatam o brezvernih, a ti so daleč od nas, tam nekje na Francoskem. Vse dogodke proti veri in duhovščini na Francoskem se naslikajo z živo barvo našemu nevernemu ljudstvu v dušno hrano na katoliški podlagi z opombo: Taki so tudi naši liberalci!

Naše verno ljudstvo gleda te črne naslikane strahove, a videti jih ne more, ker jih nikjer ni. — Naši liberalci so verni katoličani z edino izjemo, da niso kimoveci v prosvetnih zadevah našega klerikalizma.

Razporoka, svobodna šola in ločitev cerkve od države so tisto trobilo, s katerim neprestano straši naš klerikalizem naše ubogo ljudstvo in s tem ga drži v sponah. Pa naprednjaki se ne ozirajo tudi na to prav nič. Še na misel ne pride nobenemu, ločiti se od svoje zakonske dvojice in vzeti drugo, saj mu je še ena preveč. Piše se res tupatam za kratak čas kaj o tem, a papir je potprežljiv, do izpolnitve ne pride pri nas v katoliški Av-

striji nikdar, to ve naš klerikalizem prav dobro, pa njemu je vsaka oglodana kost za obrekovanje dobra.

Naš klerikalizem nima večjega strahu, kakor priznanje liberalcev za katoličane. Katoličan in ne biti v posvetnih zadevah klerikalizmu kimovec, to je skrajna predrznost, hinvavščina — brezverstvo prve vrste. Le berite, gospod urednik, 49. št. „Slovenca“, če ne verjamete! Če se mi napredni učitelji javno priznamo za katoličane ali ne, smo v očeh našega klerikalizma vseeno brezverci; ker priznavamo svobodno šolo na sedanjem šolskem zakonu, ki je od papeža nepreklicano proklet. Ta je postavil učiteljstvo na svobodno nogo, ki ni več hlapec gotovih duhovskih gospodov kakor nekđaj — in to je tista sveta jeza, zaradi katere nas klerikalizem smrtno sovraži, preganja, opravlja, denuncira ter škoduje, kjer le more. Pravi, da hočemo vreči Boga iz šole, duhovne prepediti in bogsigaveti še kaj. Če ga pa vprašamo, kdo je pa tisti, z imeni na dan! — je tih kot grob. A v kljub vsemu temu se priznavamo javno za prave katoličane, želimo dati Bogu, kar je božjega, cesarju kar je cesarjvega. Mi verujemo, da ima cesar pravico dajati postavbe, kar klerikalizem zanikuje in zametuje, čeprav je to v velikem nasprotstvu z učečo cerkvijo. In sedaj naj javnost sodi, kdo je brezverec!

Ločitev cerkve od države spada strogo pod svetno zadevo.

Verska resnica ni, da bi morale države duhovščino vzdrževati.

V Zedinjenih državah v Ameriki je cerkev ločena od države — pa kako krasno tam uspeva! Dr. Krek je sam v državnem zboru izjavil, da bo treba resno misliti tudi pri nas v Avstriji na ločitev cerkve od države. In dr. Krek je politik, duhoven, demokrat in prvak v S. L. S. Iz tega se razvidi, kakšne otročarije piše naš klerikalizem.

Predaleč sem zašel, gospod urednik, nisem mislil počastiti g. dr. Lampeta s tako dolgo polemiko. Ker dobro vem, da Vas ima v želodecu in z Vami vse Vaše privržence, saj je še nedavno pisal, da je „Učit. Tov.“ pred

časom še huje pisal proti klerikalizmu kakor „Slov. Narod“. Povedali ste mu jih veliko resničnih in pravih, a na vse to Vam ni hotel dati odgovora, ker ga ni mogel. Zaman ste objavili, da hočete vse preklicati, ako ste v zmoti — klerikalna breca je bil odgovor. Radoveden sem iztkal po „Domoljubu“ in „Slovenca“, po odgovoru, pa ga ni bilo in ga tudi sedaj ne bo. Resnica je samo ena, in ta je na naši strani.

Jaz sem mnenja, da je pametna opozicija potrebna pri vsaki stranki. Klerikalizmu je treba povedati v obraz, kar mi mislimo, če ne, bo mislil v svoji prenapeti vsemogočnosti, da se ga bojimo, ker nas misli sestraditi. Ako ne vržete dopisa v koš, Vam bom o priložnosti še kaj drugega sporočil. Do takrat Vas pozdravljam!
Učitelj-katoličan.

Goriške šole in Nemci.

Gorica, 12. marca 1909.

Vsak, kdor pozna količkaj razmere na Goriškem, piše „Soča“, ve, da so srednje šole v naših krajih pravzaprav le za Nemce. Učni jezik nemški, učne osebe trumoma nemške — za slovensko deco nič. A to še ni zadosti! Na teh šolah se poučuje — tudi slovensčina, oziroma italijansčina. In to je zboldo naše sosede na severu v oči, češ tega ni treba.

Na realki in gimnaziji v Gorici imamo kurze za italijanski in slovenski jezik. Kdor se hoče naučiti jezikov, ima prilike dovolj, ne le v kurzih, ampak tudi med ljudstvom. A vse to seveda ni nič. Nemci še nimajo dovolj kruha v naših krajih, ne izpodjedajo še zadosti naših sinov, ki so se s trudom prikopali do študij in izpitov, ne — še dalje naj gre ta krivični sistem.

Da bodo ti Benjaminčki lažje hodili doli v naše kraje, za to mora skrbeti še naše šolstvo. Kurzi iz obeh deželnih jezikov naj bodo sedaj obligatni, in sicer skozi 8, oziroma 7 let, po 4, oziroma 3 učne ure na teden. „Zweck des Unterrichts wäre, in der betreffenden Sprache Sprechen und Schreiben zu erlernen,

LISTEK.

Knjige „Slovenske Šolske Matice“ za I. 1908.

„Slovenska Šolska Matica“ je ravnokar razposlala svojim članom knjige za I. 1908. Oglejmo si jih po vrsti!

I.

Pedagoški Letopis.

Uredila H. Schreiner in dr. Jos. Tomišek. Natisnila „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Na uvodnem mestu je priobčen spis „Ob 60 letnici Njega Veličanstva cesarja Franca Jožefa I.“ Spisala A. Štupeca.

Spis povečuje osebne in vladarske vrline našega cesarja. Za Pedagoški Letopis bi bila umestnejša slika kulturnega zlasti šolskega razvoja in napredka v Avstriji sploh in v slovenskih deželah posebe pod vladvo visokega jubilarja.

V članku „Prirodoslovje“ govori prof. Fran Hauptmann o načelih, ki se uvažujejo v metodiki prirodopisnega pouka. Ta načela so: 1. načelo nazornosti, 2. načelo koncentracije, 3. načelo praktičnosti.

Nadalje govori članek o tem, kako se je gojila zadnji čas prirodoslovna veda in nje pouk na Slovenskem. Tu je zaznamovati le skromen napredek. — V III. delu govori pisatelj o prirodoslovnem slovstvu v čeških šolah, odkoder dohajajo pač veselejša poročila. Končno poroča pisatelj o W. Weilerja prirodoslovni knjigi z barvastimi slikami. — V celoti je Hauptmannov spis informativnega značaja.

Rudolfo Franjin Magjer objavlja „Prijeđled hrvatskih pedagoških časopisa za god. 1908.“ — Po kratkem uvodu prihaja pisatelj do navajanja teh časopisov. Pri vsakem omenja urednike in glavne sotrudnike ter smeri in načela, ki jih zastopa dotični list. Hrvško učiteljstvo ima 10 takih listov.

Ta dva članka sodita pod poglavje „Pedagoško slovstvo.“

V razpredelku „Razprave“ čitamo poročilo „Prvi avstrijski shod za otroško varstvo,“ napisal Franc Milčinski. — Ta shod, čigar glavne misli so očrtane v tem spisu, pomenja važno postojanko v stremljenju za otroškim varstvom. Hvaležni smo pisatelju, da nas je seznanil s tem.

Srednješolsko učiteljstvo bo zanimal spis prof. dr. Jos. Tomiška: „Preosnova avstrijskih srednjih šol.“ Ob zaključku svojega poročila o veliki avstrijski šolski reformi postavlja pisatelj iz lastnega prepričanja meje in smotre, preko katerih ne bo uspešno prišla nobena reforma.

„Hrvatski narodni vezovi“ se imenuje razprava, ki jo je napisala odlična hrvaška strokovnjakinja Jelica Belović-Bernadzikowska. Spis, ki ga pojasnjujejo ilustracije, naj pazno čitajo učiteljice ženskih ročnih del. Pa tudi sicer je za vsakogar zanimiv, ker je pisan — kako bi rekli? — z idealnim umevanjem umetniškega ženskega ročnega dela.

Na tretjem mestu tega razpredelka so priobčene teme in teze poročil pri društvenih in okrajnih učiteljskih skupščinah leta 1908., ki jih je z znano spretnostjo in natančnostjo sestavil Jakob Dimnik. — 21 strani je napolnjenih z drobnim tiskom — dovolj glasna priča duševnega dela slovenskega učiteljstva v enem letu!

V Letopisu pogrešamo biografijo pok. tov. Vekoslava Strmška, ki je bil odbornik in ustanovnik ter sploh velik propagator „Slov. Šolske Matice“.

Društveni tajnik Fr. Gabršek objavlja poročilo o delovanju „Slovenske Šolske Matice“ leta 1908. ter imenik društvnikov, ki jih je bilo 1561, za 33 manj nego l. 1907. Največ članov šteje Štajersko (565), potem pride Kranjsko (544), potem Goriško (313), Trst z okolico (63), Istra (35), Koroško (34) in razni kraji (7). Nekateri okraji imajo neverjetno malo članov.

V splošnem je VIII. Pedagoški Letopis lepa, zanimiva knjiga, zrcalo resnega stremljenja „Slovenske Šolske Matice“. — „Učitelj-